

Welkom bij onze werkgroep Amfibieën van de Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden,
<https://www.natuurcentrum5hl.nl>.

Het belangrijkste:

- *Houd de app-groep in de gaten voor de inschatting of er trek verwacht wordt. Ga bij voorkeur altijd een half uurtje kijken;*
- *Ga op pad met schone handen (geen ontsmettingsgel gebruiken);*
- *Je eigen veiligheid is het belangrijkste; je werkt in het (schemer)donker, houd hier rekening mee*
- *geef na afloop per app (eventueel per mail) door aan de coördinator wat je gezien/ overgezet hebt, liefst ook als het aantal '0' is.*

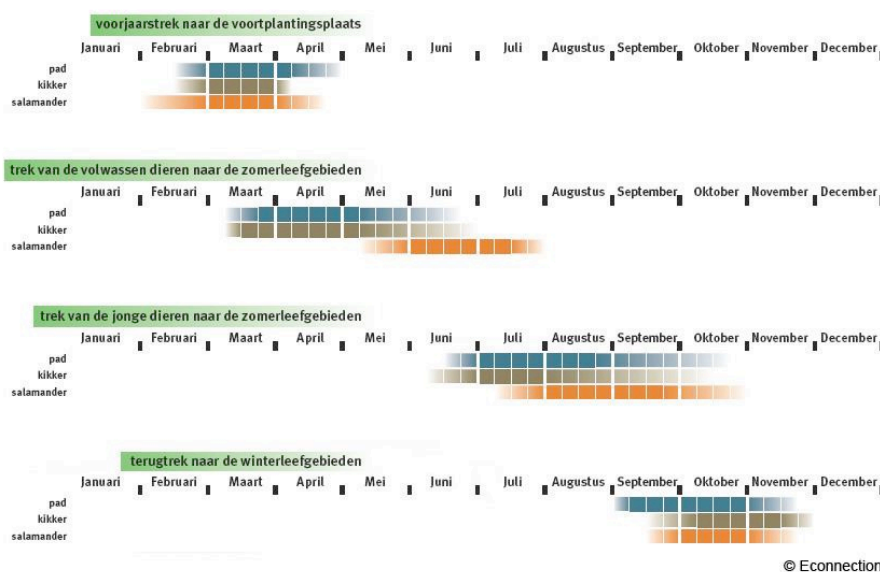
Amfibieën en de trek

Binnen de amfibieën zijn er drie soortgroepen die trekken. Dat zijn padden, kikkers en salamanders. Padden brengen verreweg de meeste tijd op het land door. Ze gaan alleen naar het water om zich voort te planten en dat is altijd het water waar ze zelf uit het ei zijn gekomen. Ze zijn dus **honkvast**, net als kikkers en salamanders, en je moet ze nooit verder verplaatsen dan strikt noodzakelijk.

In de paartijd blijven de vrouwtjes hooguit een week in het water, de mannetjes een aantal weken (die blijven op vrouwtjes wachten). Daarna gaan ze naar hun zomerverblijf, ergens in de bosjes of in een tuin, om eindelijk te eten. In de herfst volgt weer een trek: naar het winterverblijf, dan kruipen ze ergens in een houtstapel, schuur of steenhoop. Padden kunnen in een jaar 1 tot 3 km afleggen; het winterverblijf ligt dicht bij het paaiwater dan het zomerverblijf.

Padden worden in het wild een jaar of tien, als alles goed gaat. Weet dat dit een zeer klein minderheid is die deze leeftijd bereikt. Na een paar jaar zijn ze geslachtsrijp. De meeste vrouwtjes leggen maar 1 of 2 keer eieren, want daar is een topconditie voor nodig. Tijdens de zomer maken ze de eitjes in hun lijf aan en dat kunnen er tot 8.000 zijn: daarom zijn vruchtbare paddenvrouwtjes groot en dik, de mannetjes zijn duidelijk kleiner.

Amfibieën zijn **koudbloedig**: na de winterslaap moeten ze eerst op temperatuur komen, voordat ze op trek kunnen. De salamanders zijn het kleinst, dus die zijn het eerst op temperatuur en gaan al in februari op trek (bij warme winters in januari). Paddenmannetjes hebben 3 aaneengesloten etmalen met een gemiddelde temperatuur van 8–10 graden nodig, de vrouwtjes een week. Als het dan **na zonsondergang boven de 5 graden is en de lucht is lekker vochtig** (meer dan 75%, liefst 90%), gaan ze op trek; meestal vanaf eind februari, begin maart. Amfibieën hebben een waterdoorlatende huid en drogen dus snel uit; daarom trekken ze zelden overdag en nooit als het erg droog is. Zie in figuur 1 de periodes waarin padden, kikkers en salamanders jaarlijks trekken.

Figuur 1 Paddentrek het jaar door

Als de mannetjes in de buurt van het paaiwater zijn, wachten ze op een vrouwtje. Komt er een vrouwtje langs, dan klimt het mannetje op haar rug en klemt zich stevig aan haar vast. Daarvoor hebben ze een speciale knobbel op hun voorpoten. Zo'n duo noemen we een tandem of een amplex. **Probeer ze nooit uit elkaar te**

HANDLEIDING PADDENOVERZETTEN

halen, dan beschadig je ze geheid! Sommige mannetjes pakken alles beet wat ook maar in de verte op een vrouwtjes pad lijkt: een ander mannetje, een dode vis of een vinger van een paddenoverzetter. In dat laatste geval mag je hem uiteraard wel voorzichtig losmaken.

Doordat de vrouwtjes minder vaak paren, zijn er altijd meer mannetjes dan vrouwtjes die willen paren. Soms ontstaat er dan een '**paddenbol**' doordat er een heel stel mannetjes op een vrouwtje zit. Het vrouwtje kan dan verdrinken, dus als je zo'n bol in het water ziet kun je proberen ze voorzichtig op de kant te leggen. Bij een normale paring legt het vrouwtje eiersnoeren terwijl het mannetje ze uitwendig bevrucht. De snoeren vlecht ze door de waterplanten. Dit werkt dus anders dan bij kikkers, die een klomp dril aan het wateroppervlak achterlaten.

Padden hebben op het land een droog en zacht aanvoelende huid die er wrattig uitziet. Kikkers voelen vochtiger aan en hebben een veel gladdere huid. De kikkers die wij tegenkomen zijn meest **bruine kikkers**, want groene kikkers trekken minder en later in het jaar. Kikkers hebben veel langere en steviger achterpoten dan padden. Bruine kikkers (en heikikkers) herken je ook aan de grote donkerbruine vlek achter het oog.

Figuur van links naar rechts. Gewone Pad (Bufo bufo) / Bruine Kikker (Rana temporaria) / Kleine Watersalamander (Lissotriton vulgaris) en Groene Kikker (Pelophylax)

Waarom de amfibieën helpen overzetten?

Veel van de favoriete paaiplaatsen van amfibieën liggen dicht langs drukke wegen. Zonder hulp redt ca 50% van de beestjes het niet om veilig op de eindbestemming te komen. Zeker als ze net uit hun winterslaap zijn, zijn padden en salamanders nog heel traag en duurt het dus lang voordat ze een weg of fietspad zijn overgestoken. Met hun schutkleur lopen ze een extra groot risico. Kikkers redden zich wat beter, doordat ze sprongen van een meter ver kunnen maken.

Onze veiligheid en bescherming van de amfibieën tegen het verkeer

Er is een afspraak met de gemeente over exact waar de borden en **hekken** jaarlijks geplaatst worden. De hekken zijn voorzien van reflectie en de tekst "paddentrek vrijwilligers aan het werk". De lampjes erop zijn diefstalgevoelig en moeten er 's avond na het overzetten liefst afgehaald worden.

De hekken worden dagelijks door de lopers zelf gezet en de lampjes ingeschakeld kort voor de trek op gang komt (max. half op de weg) en ook dezelfde avond na het lopen weer weggehaald (lampjes uit/eraf). Waar mogelijk zijn ze met een band aan een paal verbonden om te voorkomen dat ze van de dijk afgegooid worden. Als er problemen zijn met het verplaatsen vanwege het gewicht kan via de app-groep hulp geregeld worden.

Maatregelen voor **onze eigen veiligheid**:

- Gebruik een zaklamp en/of hoofdlamp
- Draag een veiligheidshesje. Er zijn reflecterende hesjes met opdruk "Paddentrek" op voor- en achterzijde. NB. Deze hesjes blijven eigendom van de werkgroep.
- Ga met z'n tweeën: de één let op het verkeer terwijl de ander overzet. Ook voor de zware hekken is dit handig.
- Ga met de auto: dan is het mogelijk om het verkeer te blokkeren tijdens het overzetten. Gebruik de waarschuwingslichten.

Hoe werkt het met overzetten van padden en andere amfibieën?

Uiteraard is het alleen zinvol om te gaan overzetten als er paddentrek wordt verwacht. Volg hiervoor onze **Whatsapp-groep "Paddentrek werkgroep"** (waarvoor je binnenkort wordt uitgenodigd). We proberen onnodige discussies in deze app-groep te beperken en de communicatie vooral te richten op taakverdeling over de dijktrajecten, verwachtingen aangaande de trek van de komende avond en uiteraard de tellingen.

De eerste amfibieën zijn meestal een **half uur na zonsondergang** in beeld. Eind februari starten we dus tussen half zeven en zeven uur, want dan gaat de zon iets na zes uur onder. Half maart gaat de zon om kwart voor zeven onder (start dus rond kwart over zeven) en na het ingaan van de zomertijd is zonsondergang om acht uur (start kwart over acht, half negen). We gaan in principe door **tot twee uur na de starttijd**. Als het duidelijk boven de 5 graden is en lekker vochtig (ook zonder regen kan er een hoge luchtvochtigheid zijn), blijf dan altijd

nog minimaal een half uur na je laatste vondst. Als het kwik onder de 5 graden zakt en/of als de lucht erg droog is, komen er waarschijnlijk geen padden meer.

Afhankelijk van de locatie kun je soms het beste op de fiets komen. Je koplamp kan je helpen en vaak moet je grotere afstanden afleggen. Wandelen kan uiteraard ook, maar is minder snel.

Als je niet direct padden ziet, geef dan niet te snel op: het kan ook zo zijn dat ze wat later op gang komen, of dat ze er ineens zijn als het gaat regenen. Op het hoogtepunt van de trek, meestal half maart, zijn ze minder kieskeurig qua omstandigheden. En er zijn nu eenmaal sowieso **minder padden dan vroeger**; het gaat er juist om dat we redden wat er nu nog te redden valt.

Hoe pak je ze op en waar zet je ze neer?

De padden kunnen naar beide kanten oversteken, dus let goed op **waar hun neus heen wijst** voordat ze jou in de gaten hebben! Ze schrikken soms van fel licht en keren dan snel om. Als het echt niet duidelijk is, zet ze dan in de dichtstbijzijnde berm en ga eventueel nog een keer kijken. Een pad pak je op door je vingers vanaf de voorkant onder kop en schouders te schuiven. Maak met je andere hand een kommetje over het beestje heen. Als je een kikker moet oppakken (vaak hoeft het niet omdat ze snel over zijn), pak hem dan bij een achterpoot. Salamanders heel voorzichtig van het asfalt 'pellen' door je vingers van opzij midden onder het lijf te schuiven; soms kun je ze handig bij de staartwortel pakken, dus vlak achter de achterpootjes.

Zet ze op een begroeid plekje in de berm, **dus niet in het water**. Ze weten zelf het best de weg en het goede moment. En loop vooral niet in de berm, je weet niet waar je op staat!

Je hoort wel eens dat padden giftig zijn, maar dat valt erg mee. Als je een pad hebt opgepakt, kan het irriteren als je daarna in je ogen wrijft of als je wondjes aan je handen hebt. Verder is er letterlijk niets aan de hand. Zorg zelf dat er geen zout, zuur of ontsmettingsgel aan je handen zit als je amfibieën gaat oppakken, want dat vreet in op hun huid. Zet de padden altijd met de hand over, dus niet eerst verzamelen in een emmer (veel padden in een emmer vertrappen en verwonden elkaar en het levert vaak stress op bij de dieren).

Tellen en doorgeven

Monitoring is een belangrijk deel van ons werk; RAVON (Reptielen-, Amfibieën- en Vissenonderzoek Nederland; www.ravon.nl) is blij met onze resultaten. Lokaal gebruiken we de gegevens ook om gericht te lobbyen en aanpassingen voor te stellen om de amfibieën beter te helpen. **Geef dus altijd aan het eind van je ronde door, liefst via onze Whatsapp-groep ("Paddentrek werkgroep"), hoeveel beestjes van welke soort je hebt gezien.** Dode en gewonde dieren tellen ook mee. En liefst ook aangeven als je géén (dus 0) padden of andere amfibieën hebt gevonden.

Om tellingen te kunnen doorgeven moet je uiteraard de juiste soortnaam weten. Daarvoor is er een "Zoekkaart-Amfibieën" (Zie Nuttige links onderaan). Neem deze mee tijdens het overzetten.

Meld je tellingen liefst onder vermelding van:

- het **dijktraject** (naamgeving: zie verslag van de laatste vergadering ofwel padden.nu, werkgroep Vijfheerenlanden)
- de **datum** (zeker als het tellingen van een eerdere datum zijn)
- en vervolgens **per soort en per levend ("l") of dood ("d") het aantal**. We hanteren als afkortingen: p=pad, s=kleine watersalamander, ks=kamsalamander, k=kikker (groen/bruin) en hk=heikikker. Voorbeeld "5pl" betekent "5 padden levend". En "1ksd" is "1 kamsalamander dood".

De coördinator neemt de tellingen uit de app-groep over in de databank die RAVON gebruikt. Tijdens de trekperiode kun je de actuele tellingen per dag volgen op de website padden.nu. Niet alleen van alle werkgroepen in ons land, maar ook per traject van onze eigen werkgroep. Ook is daar zichtbaar hoe onze trajecten exact lopen.

Om **dubbeltellingen** in de landelijke databank (**NDF**: Nationale databank Flora en Fauna) te voorkomen, is het niet de bedoeling om jouw tijdens het overzetten zelf getelde amfibieën ook nog eens in te voeren via waarneming.nl of telmee.nl of via apps als Observation, ObsMapp, en ObsIdentify. Andere waarnemingen dan de amfibieëntrek kun je uiteraard gewoon blijven invoeren.

Zieke, dode en gewonde dieren

Als je een amfibie met blaasjes, rode vlekken of een andere afwijking ziet, maak dan een **foto** en stuur die aan de coördinator (zie ook Nuttige links onderaan). Zet het dier in de berm en gebruik bij voorkeur een **plamuurmes om overdracht van ziekte** naar andere amfibieën te voorkomen. **Latex handschoentjes** zijn natuurlijk ook een oplossing voor zieke en of dode dieren (was wel eerst het poeder eraf). Gebruik **geen handgel** tussendoor, daar kan de huid van amfibieën niet tegen. Voorkom het gebruik van **tuinhandschoenen** of andere dikke handschoenen waardoor je niet voelt wat je doet. Leg dode dieren in de berm ofwel omcirkel

HANDLEIDING PADDENOVERZETTEN

ze met stoepkrijt om dubbel tellen te voorkomen, zeker als je met meerdere overzetters tegelijk op hetzelfde traject loopt.

Was voor en na het overzetten je handen.

Ontheffing

Voor het overzetten van amfibieën geldt een vergunningsplicht onder de **Wet Natuurbescherming**. Hoewel er zelden of nooit op gecontroleerd wordt, is het toch verstandig om een digitale versie van de vergunning voor onze werkgroep op je smartphone bij je te hebben. Voor de link naar onze ontheffing, zie "**Machtigingsbrief Wnb RAVON-vrijwilligers - Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden, werkgroep Amfibieën** (ondertekend) dd 02-05-2024" onder Nuttige links onderaan.

PR-materiaal voor het werven van overzetters en attenderen van passanten

Mocht je tijdens het overzetten in gesprek raken met voorbijgangers, dan heeft de werkgroep PR-materiaal beschikbaar. Een digitale versie is beschikbaar (zie "**PR-Amfibieën briefkaart 2026**" onder Nuttige links onderaan). De fysieke versie is beschikbaar via Henk Looij.

Wat neem je mee?

- warme kleren, stevige schoenen en indien nodig regenkleding
- pen en papier voor het tellen, of je telefoon natuurlijk
- de zoekkaart amfibieën voor twijfelgevallen (vraag eventueel een ervaren overzetter of kijk onder Nuttige links onderaan)
- een goede zaklamp en/of hoofdlamp (liefst met oplaadbare accu)
- een fluorescerend hesje (hesjes met opschrift "Paddentrek" worden centraal aangeschaft en uitgeleend; navragen bij de coördinator)
- een plamuurmes of latex handschoentjes

Als je onverwachts **verhinderd** bent, probeer dan zelf een vervanger te vinden en/of vraag om een vervanger via de Whatsapp-groep. Als dat niet lukt, vraag dan de coördinator.

Nuttige links

- De **zoekkaart** voor het herkennen van amfibieën:
<https://www.ravon.nl/Portals/2/Bestanden/Publicaties/Herkenningskaarten/ZoekkaartAmfibie%C3%ABn.pdf>
- Nadere informatie over **amfibieënsoorten** in ons land:
<https://www.ravon.nl/Soorten/Soortinformatie/category/amfibie%C3%ABn>
- Het herkennen van **ziektes** bij amfibieën:
<https://www.ravon.nl/Portals/2/Bestanden/Publicaties/Herkenningskaarten/HerkenningskaartZiekeAmfibi%C3%ABn.pdf>
- De ontheffing volgens de Wet Natuurbescherming "**Machtigingsbrief Wnb RAVON-vrijwilligers - Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden, werkgroep Amfibieën (ondertekend) dd 02-05-2024**" staat op onze website van de Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden:
<https://natuurcentrum5hl.nl/werkgroepen/amfibieen/machtigingsbriefWnb>
- De flyer op A5-formaat "PR-Amfibieën briefkaart 2026" staat op onze website van de Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden: <https://natuurcentrum5hl.nl/werkgroepen/amfibieen/PRbriefkaart>

Hoe vrijwilliger te worden

Lijkt het je wat om mee over te zetten?

Contact: info@natuurcentrum5hl.nl
of mail naar henklooij@ziggo.nl